

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-730
15¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS
PREZIDENTO ĮSTATYMO NR. I-56 14, 17, 19 IR 23 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Igyvendinant mokesčių reformą, nuo 2019 m. valstybės politikų, teisėjų, valstybės pareigūnų, valstybės tarnautojų bei valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų, finansuojamų iš valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto ir kitų valstybės įsteigtų pinigų fondų lėšų, darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis (toliau – bazinis dydis) padidintas 1,289 karto (perkėlus draudėjo pensijų, ligos, motinystės ir privalomojo sveikatos draudimo įmokas apdraustajam). Todėl nuo 2019 m. šiems asmenims padidėjo bruto darbo užmokestis. Lietuvos Respublikos Prezidento (toliau – Respublikos Prezidentas) darbo užmokesčio matas yra bazinis dydis. Su Respublikos Prezidento darbo užmokesčiu yra susietas Lietuvos Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos (toliau – Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinė pensija) dydis, taip pat Respublikos Prezidento valstybinis aprūpinimas (atstovavimo išlaidos šalies viduje ir lankantis užsienio valstybėse), socialinės garantijos nelaimingo atsitikimo atveju, Respublikos Prezidento sutuoktinio reprezentacinių išlaidų dydis.

Siekiant aukščiau išvardytas garantijas išlaikyti tokio paties lygio, kokios jos buvo iki 2018 m. gruodžio 31 d., siūloma:

- Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 15¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Įstatymo projektas Nr. 1) patikslinti Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo (toliau – Įstatymas) nuostatas, susijusias su Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydžiu;

- Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo Nr. I-56 14, 17, 19 ir 23 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2) patikslinti Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo (toliau – Prezidento įstatymas) nuostatas, susijusias su Respublikos Prezidento atstovavimo išlaidomis šalies viduje ir lankantis užsienio valstybėse, socialinių garantijų nelaimingo atsitikimo atveju dydžiais, taip pat Respublikos Prezidento sutuoktinio reprezentacinių išlaidų dydžiu.

Įstatymo projektas Nr. 2 parengtas atsižvelgiant ir į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 15 d. nutarimą Nr. KT19-N9/2017 „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento įstatymo 23 straipsnio 4 dalies atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ (toliau – Konstitucinio Teismo nutarimas), kuriuo pripažinta, kad Prezidento įstatymo 23 straipsnio 4 dalis, kuria įtvirtinta pareigas einančio arba kadenciją baigusio Respublikos Prezidento sutuoktinio (-ės) teisė, Respublikos Prezidentui mirus, į Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka panaudos pagrindais jo (jos) pageidavimu suteikiamą būstą (gyvenamąsias patalpas), prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio 2 daliai, 90 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Konstitucinio Teismo nutarime konstatuojama, kad valstybės vadovo statusą Konstitucijoje nustatytam laikui įgyja tik vienas asmuo, t. y. Respublikos Prezidentas. Jo, kaip valstybės vadovo, teisinis statusas yra individualus, išskirtinis. Toks Respublikos Prezidento konstitucinis statusas lemia ir išskirtines jo materialines bei socialines garantijas, kartu ir draudimą šių garantijų aspektu bet kurį kitą asmenį prilyginti Respublikos Prezidentui. Tai reiškia ir draudimą šių garantijų aspektu bet kurį kitą asmenį prilyginti baigusiam kadenciją, t. y. buvusiam, Respublikos Prezidentui. Atsižvelgiant į išskirtinį Respublikos Prezidento statusą, pagal Konstitucijos 90 straipsnį kyla draudimas nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuriuo, užtikrinant materialinį (socialinį) aprūpinimą, susijusį su būsto finansavimu, Respublikos Prezidento sutuoktinis būtų prilygintas einančiam pareigas arba buvusiam Respublikos Prezidentui. Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Prezidento

įstatymo 23 straipsnio 4 dalyje numatyta Respublikos Prezidento, mirusio einant pareigas ar pasibaigus kadencijai, sutuoktiniui (-ei) nustatyta materialinė (socialinė) garantija – teisė į būsto (gyvenamųjų patalpų) suteikimą panaudos pagrindais – iš esmės tapati to paties straipsnio 3 dalyje įtvirtintai materialinei (socialinei) garantijai, suteikiamai Respublikos Prezidentui, kurio įgaliojimai yra nutrūkę.

Lietuvos Respublikos įstatymuose jokiam kitam asmeniui, išskyrus buvusį Respublikos Prezidentą, nėra įtvirtinta analogiška nustatytajai Respublikos Prezidento sutuoktiniui (-ei) teisė gauti panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti valstybės turtą ir juo naudotis. Taigi nurodytoji materialinė (socialinė) garantija ginčijamu teisiniu reguliavimu įtvirtinta išimtinai tik dėl asmens tapimo Respublikos Prezidento sutuoktiniu (-e). Toks teisinis reguliavimas vertintinas kaip suteikiantis Konstitucijos 29 straipsnio 2 dalyje uždraustą privilegiją dėl asmens socialinės padėties.

Atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo nutarime išdėstytus motyvus, Įstatymo projektu Nr. 2 siekiama užtikrinti tinkamą Konstitucinio Teismo nutarimo įgyvendinimą ir Konstituciją atitinkantį Respublikos Prezidento bei jo sutuoktinio materialinių ir socialinių garantijų, nutrūkus Respublikos Prezidento įgaliojimams, teisinį reguliavimą.

Atsižvelgiant į išskirtinį Respublikos Prezidento statusą bei į tai, kad ir kitų Lietuvos valstybingumui nusipelnusių asmenų – Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarų – atminimo įamžinimas yra reglamentuotas, Įstatymo projektu Nr. 2 siūloma nustatyti, kad Respublikos Prezidento atminimas įamžinamas valstybės lėšomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Pensijų skyrius (vedėja – Inga Buškutė, tel. 266 4217, el. p. inga.buskute@socmin.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Įstatymo 15¹ straipsnyje nustatyta, kad Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydis yra 15 procentų Respublikos prezidento darbo užmokesčio.

Prezidento įstatymo:

- 14 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentui skiriama Prezidento atstovavimo išlaidoms šalies viduje ir lankantis užsienio valstybėse 25 procentai Respublikos Prezidento mėnesinio darbo užmokesčio neatsiskaitytinai kas mėnesį;
- 17 straipsnio 1–3 dalyse nustatyti vienkartinį kompensacijų žuvus Respublikos Prezidentui, taip pat sutrikus jo sveikatai dėl priežasčių, susijusių su Respublikos Prezidento pareigų vykdymu, dydžiai. Dydžio matas – atitinkamai žūties mėnesio, neįgalumo ar darbingumo lygio nustatymo mėnesio Respublikos Prezidento darbo užmokesčio;
- 19 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidento sutuoktiniui reprezentacinėms išlaidoms mokama 15 procentų Respublikos Prezidento mėnesinio darbo užmokesčio išmoka neatsiskaitytinai kas mėnesį;
- 23 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad, jeigu Respublikos Prezidentas eidamas pareigas ar pasibaigus kadencijai miršta, jo sutuoktiniui, jei šis pageidauja, panaudos pagrindais suteikiamas būstas (gyvenamosios patalpos) Vyriausybės nustatyta tvarka;
- 23 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad Respublikos Prezidentas laidojamas valstybės lėšomis.

Konstituciniam Teismui pripažinus, kad Prezidento įstatymo 23 straipsnio 4 dalis prieštarauja Konstitucijos 29 straipsnio 2 daliai, 90 straipsniui, konstituciniam teisinės valstybės principui, vadovaujantis Konstitucijos 107 straipsnio 1 dalimi, Prezidento įstatymo 23 straipsnio 4 dalis negali būti taikoma nuo Konstitucinio Teismo nutarimo oficialaus paskelbimo, t. y. nuo 2017 m. gruodžio 15 d.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projektu Nr. 1 siūloma perskaičiuoti pagal Respublikos Prezidento darbo užmokestį apskaičiuojamą Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydį, nustatant jį proporcingai mažesni – 11,64 procento Respublikos Prezidento darbo užmokesčio (15 procentų Respublikos Prezidento darbo užmokesčio / 1,289).

Priėmus Įstatymo projektą Nr. 1, bus išvengta nepagrįsto (dėl pensijų, ligos, motinystės ir sveikatos draudimo įmokų perkėlimo iš draudėjo apdraustajam, dėl kurio Respublikos Prezidento darbo užmokestis padidėtų 1,289 karto) Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos didėjimo.

Įstatymo projektu Nr. 2 siūloma:

- perskaičiuoti pagal Respublikos Prezidento darbo užmokestį apskaičiuojamą Respublikos Prezidento valstybinį aprūpinimą, apmokant atstovavimo išlaidas šalies viduje ir lankantis užsienio valstybėse neatsiskaitytinai kas mėnesį, nustatant jį proporcingai mažesni – 19,39 procento (25 procentai Respublikos Prezidento darbo užmokesčio / 1,289);

- perskaičiuoti mėnesiais išreikštus vienkartinį kompensacijų žuvus Respublikos Prezidentui, taip pat sutrikus jo sveikatai dėl priežasčių, susijusių su Respublikos Prezidento pareigų vykdymu, koeficientus, nustatant juos proporcingai 1,289 karto mažesnius (kartu patikslinant Prezidento įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje nurodytą vienkartinį išmokų dydžių diferenciaciją – šioje dalyje nustatyti dydžiai nuo 36 iki 60 mėnesinių darbo užmokesčių). Taip pat siūloma suvienodinti šių kompensacijų dydžio matą, nustatant, kad vienkartinės kompensacijos apskaičiuojamos atitinkamai pagal žūties mėnesį, neįgalumo nustatymo mėnesį, sveikatos sutrikimo mėnesį galiojantį Respublikos Prezidento mėnesinį darbo užmokestį;

- perskaičiuoti Respublikos Prezidento sutuoktiniui reprezentacinėms išlaidoms mokamos išmokos dydį, nustatant jį proporcingai mažesni – 11,64 procento (15 procentų Respublikos Prezidento mėnesinio darbo užmokesčio / 1,289);

- pripažinti netekusia galios Prezidento įstatymo 23 straipsnio 4 dalį.

Priėmus Įstatymo projektą Nr. 2, bus:

- išvengta nepagrįsto (dėl pensijų, ligos, motinystės ir privalomojo sveikatos draudimo įmokų perkėlimo iš draudėjo apdraustajam, dėl kurio Respublikos Prezidento darbo užmokestis padidėtų 1,289 karto) Respublikos Prezidento valstybinio aprūpinimo, apmokant atstovavimo išlaidas šalies viduje ir lankantis užsienio valstybėse neatsiskaitytinai kas mėnesį, vienkartinį kompensacijų žuvus Respublikos Prezidentui ar sutrikus jo sveikatai dėl priežasčių, susijusių su Respublikos Prezidento pareigų vykdymu, taip pat Respublikos Prezidento sutuoktiniui reprezentacinėms išlaidoms mokamos išmokos didėjimo;

- įgyvendintas Konstitucinio Teismo nutarimas, teisinis Respublikos Prezidento bei jo sutuoktinio materialinių ir socialinių garantijų, nutrūkus Respublikos Prezidento įgaliojimams, reguliavimas atitiks Konstituciją;

- nustatyta, kad Respublikos Prezidento atminimas įamžinamas valstybės lėšomis Vyriausybės nustatyta tvarka.

5. Galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymai nedarys įtakos kriminogeninei situacijai ar korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų įgyvendinimas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projektą Nr. 1 ir Įstatymo projektą Nr. 2 (toliau kartu – Įstatymų projektai), nereikės priimti naujų, keisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių įstatymų.

9. Ar Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos ir Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Naujų sąvokų nepateikiama.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymams įgyvendinti nereikės priimti įgyvendinamųjų teisės aktų.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Įgyvendinant Įstatymų projektais siūlomas nuostatas, papildomų lėšų nereikės.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus, specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymo projekto Nr. 1 žodžiai yra „Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinė pensija“, Įstatymo projekto Nr. 2 – „Respublikos Prezidento sutuoktinio materialinės ir socialinės garantijos, nutrūkus Respublikos Prezidento įgaliojimams“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Asmenų priėmimo ir
dokumentų valdymo skyriaus
stilistė

Viktorija Balčiūtė-Starkuvienė

2019-03-08

Lietuvos Respublikos
Socialinės apsaugos ir darbo ministras

Linas Kukuraišis